

УДК 343.163:349.22

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-144-151>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Лащутін С.О.

FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF WORKING TIME AND REST TIME OF EMPLOYEES OF THE PROSECUTION OFFICE OF UKRAINE

Lashutin S.O.

Робочий час та час відпочинку є категоріями трудового права, ефективно правове регулювання яких спрямоване на забезпечення організованості робочого процесу, дотримання внутрішнього трудового розпорядку, забезпечення безперервності роботи відповідного державного органу, організації, підприємства незалежно від форми власності. Саме тому висвітлення особливостей правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури України є важливим етапом у комплексному дослідженні єдності та диференціації трудових відносин працівників прокуратури України загалом.

Метою статті є висвітлення єдності та диференціації правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури.

У статті надано авторське розуміння змісту понять робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури. Проаналізовано чинне нормативно-правове регулювання проблематики робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури. Зроблено висновок про те, що проявом єдності у правовому регулюванні зазначеного питання є те, що при встановленні режимів робочого часу та надання часу відпочинку законодавець не допускає зниження закріплених у загальному законодавстві трудо-правових гарантій стосовно досліджуваного інституту, та відповідне правове регулювання відбувається в його межах. Поряд з тим, найбільш диференційованим є правове регулювання зазначеної проблематики для прокурорів та державних службовців. Законодавство визначає більш жорсткі вимоги до перебування на робочих місцях зазначених категорій осіб, поряд з тим, надає також і більш розширені гарантії у сфері часу відпочинку. Відзначено прогресивність положень щодо встановлення гнучкого графіку та дистанційної роботи для прокурорських працівників.

Як підсумок автором зазначено, що проявом єдності у правовому регулюванні робочого часу та часу відпочинку є те, що при встановленні режимів робочого часу та надання часу відпочинку законодавець не допускає зниження закріплених у загальному законодавстві трудо-правових гарантій стосовно досліджуваного інституту, та відповідне правове регулювання відбувається в його межах. Поряд з тим, найбільш диференційованим є правове регулювання зазначеної проблематики для прокурорів та державних службовців. Законодавство визначає більш жорсткі вимоги до перебування на робочих місцях зазначених категорій осіб, поряд з тим, надає також і більш розширені гарантії у сфері часу відпочинку.

Ключові слова: трудові відносини, працівники прокуратури, робочий час, час відпочинку, дистанційна робота, гнучкий графік, режим робочого часу.

Постановка проблеми. Робочий час та час відпочинку є важливими категоріями трудового права, правове регулювання яких сьогодні бурхливо розвивається та трансформується, пристосовуючись до реалій сьогодення з його викликами та загрозами. Пандемія COVID-19 та спричинений нею багатомісячні карантинні обмеження, а надалі повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України обумовили глобальний та докорінний перегляд підходів у правовому регулюванні багатьох інститутів, а також суттєвою мірою торкнувся підходів до правового регулювання робочого часу та часу відпочинку різних категорій працівників. Суспільно-політичні, соціальні, демографічні реалії неминуче призвели до необхідності пошуку та ефективного запровадження більш сучасних та адаптованих під наведені вище критичні обставини режимів робочого часу, гнучких графіків роботи, пошуку засобів та способів дистанційної роботи, в тому числі, і у державних органах і установах.

Робочий час та час відпочинку є категоріями трудового права, ефективне правове регулювання яких спрямоване на забезпечення організованості робочого процесу, дотримання внутрішнього трудового розпорядку, забезпечення безперервності роботи відповідного державного органу, організації, підприємства незалежно від форми власності. У той же час, зазначені категорії також виступають і своєрідними гарантіями дотримання трудових та інших конституційних прав працівників: на відпочинок, дозвілля, на приватність, на реалізацію своїх інших соціальних, культурних, політичних та інших прав.

Саме тому висвітлення особливостей правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури України є важливим етапом у комплексному дослідженні єдності та диференціації

трудових відносин працівників прокуратури України загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання правового регулювання робочого часу та часу відпочинку склали предмет наукових досліджень багатьох науковців. А зокрема, Г. О. Барабаша, Н. Б. Болотіної, В. В. Жернакова, М. І. Іншина, П. Д. Пилипенка, С. М. Прилипка, О. І. Процевського, Ю. О. Саєнко, С. М. Черноуса, Т. В. Штиха, В. І. Щербини, О. М. Ярошенка та ін.

Невирішені раніше проблеми. Проте на сьогодні бракує спеціальних досліджень особливостей правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури.

Метою даної статті є висвітлення особливостей правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури.

Виклад основного матеріалу. Для цілей нашого дослідження доцільно робочий час працівників прокуратури розглядати у двох його аспектах: як інститут трудового права та у його конкретному функціональному аспекті. Насамперед визначимо робочий час працівників прокуратури у його конкретному функціональному аспекті – це одна із істотних умов трудового договору, визначений Кодексом законів України про працю, спеціальним законодавством та внутрішньо відомчими та іншими підзаконними актами час, протягом якого працівник прокуратури зобов'язаний реалізовувати свої повноваження, виконувати завдання та функції, які визначені законодавством та посадовими інструкціями або трудовим договором.

В той же час, інститут робочого часу працівників прокуратури України – це система правових норм, які визначені у КЗпП України, спеціальних законах, підзаконних правових актах, відповідно до яких

регламентується: час, протягом якого працівники прокуратури зобов'язані реалізовувати свої завдання та повноваження, внутрішній трудовий розпорядок загалом, розподіл норм робочого часу протягом певного календарного періоду (час початку і закінчення роботи, час і тривалість перерв, тривалість і правила чергування змін), можливості запровадження гнучкого режиму робочого часу, надомної, дистанційної роботи, інших видів нетипового режиму робочого часу, а також правові гарантії щодо дотримання визначених норм тривалості робочого часу та чергування робочого часу та часу відпочинку, недопустимості залучення до надурочних робіт, відшкодування залучення до надурочних робіт, окремі умови та гарантії для певних категорій працівників прокуратури щодо скорочення тривалості робочого часу, встановлення неповного робочого часу тощо.

Категорія часу відпочинку працівників прокуратури України розглядається у невіддільному зв'язку з їх робочим часом. На думку В.О.Кучера, «час відпочинку – це час, протягом якого працівник відповідно до законодавства та правил внутрішнього трудового розпорядку звільняється від виконання своїх трудових обов'язків» [1, с.265].

Час відпочинку працівників прокуратури – це визначений нормами чинного законодавства час, протягом якого працівники прокуратури України є вільним від виконання своїх повноважень та функцій, що визначені посадовими інструкціями, трудовим договором, правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Переходячи до безпосереднього розкриття правового регулювання особливостей робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури, зауважимо, що у чинному законодавстві з цього приводу наявна суттєва неточність.

Зокрема, як уже зазначалося вище, у загальному кодифікованому акті – Кодексі законів про працю України – відсутнє чітке нормативне визначення понять робочого часу та часу відпочинку. Не вирішується таке питання і у спеціальних нормативно-правових актах – Законах України «Про прокуратуру» та «Про державну службу».

На думку Т.В.Шлапко, О.І.Кисельової та М.Г.Хлуса, «окремим проблемним питанням у сфері трудових правовідносин працівників органів прокуратури є їх робочий час і час відпочинку. Закон України «Про прокуратуру» не містить чіткого нормативного регулювання робочого часу працівників прокуратури, що є правовою колізією. Логічним, на думку вчених, було б закріплення норми, що визначила б поняття робочого часу працівників прокуратури, а також загальні положення з цього питання [2, с. 216]» [3, с. 169].

А отже, категорії робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури сьогодні є виключно науково-теоретичними конструкціями, які потребують належного науково-теоретичного осмислення, розробки та подальшого запровадження таких конструкцій у нормативному матеріалі.

Поряд з тим, робочий час та час відпочинку працівників прокуратури сьогодні врегульовані цілою низкою нормативно-правових актів. При цьому, важливу роль у правовому регулюванні зазначеної проблематики відіграють саме підзаконні нормативно-правові акти – відомчі положення та інструкції. Саме вони найбільш поширено визначають режими робочого часу, внутрішній трудовий розпорядок, проблематику застосування гнучкого режиму робочого часу тощо.

У даному випадку Кодексом законів про працю України закріплено основні гарантії у сфері визначення робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури.

Зокрема, визначено, що «нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Для працівників устанавлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин, 6 годин при тижневій нормі 36 годин і 4 годин при тижневій нормі 24 години» [4].

Крім того, КЗпП України закріплено такі гарантії у сфері правового регулювання робочого часу працівників прокуратури, як заборона залучення до роботи у нічний час, обмеження надурочних робіт, а також заборона залучення до надурочних робіт окремих категорій осіб. Також КЗпП України закріплює окремі гарантії для жінок у сфері робочого часу – це правова можливість оформити режим неповного робочого часу.

У Законі України «Про прокуратуру» проблематика правового регулювання робочого часу прокурорів не врегульована. В той же час, Закон України «Про державну службу» містить окремі спеціальні положення щодо визначення особливостей робочого часу державних службовців. Більшість із них викладені у рамках та стандартах КЗпП України. Зокрема, визначено, що «тривалість робочого часу державного службовця становить 40 годин на тиждень. Для державних службовців устанавлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями.

За згодою керівника державної служби для державного службовця може встановлюватися неповний робочий день або неповний робочий тиждень. На прохання вагітної жінки, одинокого державного службовця, який має дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю, у тому числі яка перебуває під його опікою, або який доглядає за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку, керівник державної

служби зобов'язаний устанавити для них неповний робочий день або неповний робочий тиждень. Оплата праці в такому разі здійснюється пропорційно відпрацьованому часу.

Для виконання невідкладних або непередбачуваних завдань державні службовці, для яких законом не передбачено обмежень щодо роботи, на підставі наказу (розпорядження) керівника державної служби, про який повідомляється виборний орган первинної профспілкової організації (за наявності), зобов'язані з'явитися на службу і працювати понад устанавлену тривалість робочого дня, а також у вихідні, святкові та неробочі дні, у нічний час. За роботу в зазначені дні (час) державним службовцям надається грошова компенсація у розмірі та порядку, визначених законодавством про працю, або протягом місяця надаються відповідні дні відпочинку за заявами державних службовців» [5].

Аналізуючи зазначені норми у їх порівнянні з нормами КЗпП України прослідковуємо дещо дискримінаційні положення щодо права жінок-державних службовців на встановлення для них неповного робочого дня або неповного робочого тижня. Зокрема, КЗпП України передбачено зобов'язання роботодавця встановити такий неповний робочий день чи тиждень на прохання усіх жінок, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю. В той же час, Закон України «Про державну службу» закріплює таке право виключно для одиноких державних службовців, які мають дитину віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю. Щоправда, Закон України «Про державну службу» розширює категорію осіб, які можуть претендувати на встановлення неповного робочого дня/тижня – визначаючи, що таке право має не лише жінка, а загалом «одинокий державний службовець».

Продовжуючи аналізувати особливості правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури, бачимо, що досить багато чітких та вичерпних норм щодо зазначеного питання містяться саме в підзаконних нормативно-правових актах. Відтак, показовими для аналізу наведеної проблематики є Правила внутрішнього службового розпорядку прокурорів Офісу Генерального прокурора, що затверджені Наказом Генерального прокурора №375 від 12.08.2020 [6], Правила внутрішнього службового розпорядку державних службовців Офісу Генерального прокурора, що затверджені загальними зборами державних службовців Офісу Генерального прокурора (протокол від 29.09.2021 №1) [7], Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників патронатної служби Офісу Генерального прокурора, затверджені Загальними зборами працівників патронатної служби Офісу Генерального прокурора від 23.11.2020 [8], Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Офісу Генерального прокурора, затверджені Загальними зборами працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Офісу Генерального прокурора 10.12.2021 [9].

Аналізуючи їх норми, зауважимо, що особливості робочого часу таких категорій працівників прокуратури, як власне працівники та державні службовці прокуратури, є доволі жорстко регламентований. Особлива увага акцентована на детальному врегулюванні усіх дій зазначених категорій працівників, які ними вчиняються з метою реалізації своїх повноважень, а також того, в якому приміщенні вони повинні вчинятися, за яким регламентом часу.

Варто зауважити прогресивність положень щодо встановлення гнучкого

графіку та дистанційної роботи для прокурорських працівників. В тому числі, встановлення гнучкого графіку чи дистанційної роботи, в тому числі, і у державних органах, є одним із важливих засобів забезпечення безперебійної роботи державного органу (прокуратури), раціонального застосування робочої сили та матеріально-технічних засобів.

Поряд з тим, розглянемо також і Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників патронатної служби Офісу Генерального прокурора, затверджені Загальними зборами працівників патронатної служби Офісу Генерального прокурора від 23.11.2020. Ними визначено аналогічний режим робочого часу, що і для визначених вище категорій працівників прокуратури. В той же час, зауважено, що «для виконання невідкладних завдань працівники патронатної служби можуть залучатися до роботи понад установлену тривалість робочого дня, а також для роботи у вихідні, святкові, неробочі дні за наказом Генерального прокурора, погодженим із профспілковим комітетом. За потреби працівники патронатної служби можуть залучатися до чергування у вихідні, святкові та неробочі дні та після закінчення робочого дня» [8].

Аналогічні норми щодо тривалості робочого дня та тижня визначені також і у Правилах внутрішнього трудового розпорядку працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Офісу Генерального прокурора, затверджені Загальними зборами працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Офісу Генерального прокурора від 10.12.2021.

Щодо часу відпочинку працівників прокуратури України, зазначене питання також дещо по-різному врегульовано стосовно різних категорій працівників прокуратури. Прокурори прокуратури та

державні службовці користуються найбільш диференційованими нормами щодо правового регулювання часу їх відпочинку. З огляду на особливі підвищені кваліфікаційні вимоги до кандидатів на посаду прокурора або державного службовця, обмеження особистого, матеріального, етичного та іншого характеру, які вони зобов'язані зазнавати при здійсненні ними своєї службової діяльності, законодавство закріплює для зазначених категорій працівників прокуратури дещо підвищені стандарти у сфері їхнього відпочинку у порівнянні з загальними стандартами, що викладені у КЗпП України. Більше того, на противагу робочого часу прокурора (особливості якого у Законі України «Про прокуратуру» не висвітлено), особливості часу відпочинку прокурора законодавчо визначені у спеціальному законі.

Зокрема, Закон України «Про прокуратуру» передбачає, що «прокурору надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів з виплатою допомоги для оздоровлення в розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора. Прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів. Прокурору надаються додаткові та інші відпустки, передбачені законом» [10].

Схожі гарантії у сфері надання відпусток закріплені також і для державних службовців прокуратури України.

Висновки. Підсумовуючи наведене, зауважимо, що правове регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників прокуратури є досить об'ємним та багатоелементним питанням. Воно характеризується браком структурованого та системного підходу до визначення зазначених ключових трудо-правових категорій саме для працівників прокуратури. Водночас,

складність дослідження зазначеної проблематики полягає також у тому, що категорія «працівники прокуратури» є доволі місткою, включаючи в себе осіб, правовий статус та підходи до визначення режимів робочого часу та часу відпочинку яких суттєво різняться. Проявом єдності у правовому регулюванні зазначеного питання є те, що при встановленні режимів робочого часу та надання часу відпочинку законодавець не допускає зниження закріплених у загальному законодавстві трудо-правових гарантій стосовно досліджуваного інституту, та відповідне правове регулювання відбувається в його межах. Поряд з тим, найбільш диференційованим є правове регулювання зазначеної проблематики для прокурорів та державних службовців. Законодавство визначає більш жорсткі вимоги до перебування на робочих місцях зазначених категорій осіб, поряд з тим, надає також і більш розширені гарантії у сфері часу відпочинку.

Література:

1. Трудове право України : навчальний посібник. Кол. авторів; за ред. В. О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 564 с.
2. Авраменко О. І. Проблеми правового регулювання робочого часу працівників прокуратури. *Актуальні проблеми юридичних наук. Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 4. Том 2. 2018. С. 215–219.
3. Шлапко Т. В., Кисельова О. І., Хлус М. Г. Гарантії реалізації трудових та соціально-забезпечувальних працівників органів прокуратури як складова частина їх правового статусу. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Розділ V. Трудове право; право соціального забезпечення*. С. 168-173.
4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971. №322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до №50

5. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 №889-VIII. *Голос України*. 2015. №250

6. Про затвердження Правил внутрішнього службового розпорядку прокурорів Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 12.08.2020 №375. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

7. Правила внутрішнього службового розпорядку державних службовців Офісу Генерального прокурора. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

8. Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників патронатної служби Офісу Генерального прокурора. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

9. Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Офісу Генерального прокурора. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 №1697-VII. *Голос України*. 2014. №206

References:

1. *Trudove pravo Ukrainy* : navchalnyi posibnyk. Kol. avtoriv; za red. V. O. Kuchera. Lviv: LvDUVS, 2017. 564 s.

2. Avramenko O. I. Problemy pravovoho rehuliuвання robochoho chasu pratsivnykiv prokuratury. Aktualni problemy yurydychnykh nauk. Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Vypusk 4. Tom 2. 2018. S. 215–219.

3. Shlapko T. V., Kyselova O. I., Khlus M. H. Harantii realizatsii trudovykh ta sotsialno-zabezpechuvalnykh pratsivnykiv orhaniv prokuratury yak skladova chastyna yikh pravovoho statusu. Elektronne naukove vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo». Rozdil V. Trudove pravo; pravo sotsialnoho zabezpechennia. S. 168-173.

4. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 10.12.1971. №322-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR. 1971. Dodatok do №50

5. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 №889-VIII. *Holos Ukrainy*. 2015. №250

6. Pro zatverdzhennia Pravyl vnutrishnoho sluzhbovoho rozporiadku prokuroriv Ofisu Heneralnoho prokurora: Nakaz Heneralnoho

prokurora vid 12.08.2020 №375. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

7. Pravyla vnutrishnoho sluzhbovoho rozporiadku derzhavnykh sluzhbovtsiv Ofisu Heneralnoho prokurora. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

8. Pravyla vnutrishnoho trudovoho rozporiadku pratsivnykiv patronatnoi sluzhby Ofisu Heneralnoho prokurora. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

9. Pravyla vnutrishnoho trudovoho rozporiadku pratsivnykiv, yaki vykonuiut funksiі z obsluhovuvannia, ta robotnykiv Ofisu Heneralnoho prokurora. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b209>

10. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 №1697-VII. *Holos Ukrainy*. 2014. №206

Lashutin S.O. Features of the legal regulation of working time and rest time of employees of the Prosecution Office of Ukraine. – Article.

Working time and rest time are categories of labor law, the effective legal regulation of which is aimed at ensuring the organization of the work process, compliance with internal labor regulations, ensuring uninterrupted work of the relevant state body, organization, enterprise, regardless of the form of ownership. That is why highlighting the peculiarities of the legal regulation of working time and rest time of employees of the Prosecutor's Office of Ukraine is an important stage in the comprehensive study of the unity and differentiation of labor relations of employees of the Prosecutor's Office of Ukraine in general.

The purpose of the article is to highlight the unity and differentiation of the legal regulation of working time and rest time of employees of the prosecutor's office.

The article provides the author's understanding of the meaning of the concepts of working time and rest time of employees of the prosecutor's office. The current regulatory and legal regulation of the issues of working time and rest time of prosecutor's office employees was analyzed. It was concluded that the manifestation of unity in the legal regulation of the mentioned issue is that when establishing working time regimes and providing rest time, the legislator does not allow a reduction of the labor-law guarantees established in the general legislation in

relation to the institute under study, and the corresponding legal regulation takes place within its limits. At the same time, the most differentiated is the legal regulation of the mentioned issues for prosecutors and civil servants. The legislation defines stricter requirements for the stay at workplaces of the specified categories of persons, along with that, also provides more extended guarantees in the field of rest time. The progressiveness of the provisions regarding the establishment of a flexible schedule and remote work for prosecutor employees was noted.

As a conclusion, the author states that a manifestation of unity in the legal regulation of working time and rest time is that when establishing working time regimes and providing rest time, the legislator does not allow a reduction in the labor law guarantees established in general legislation in relation to the institute under study, and the corresponding legal regulation takes place within its limits. At the same time, the most differentiated is the

legal regulation of the mentioned issues for prosecutors and civil servants. The legislation defines stricter requirements for the stay at workplaces of the specified categories of persons, along with that, also provides more extended guarantees in the field of rest time.

Keywords: *labor relations, employees of the prosecutor's office, working hours, rest time, remote work, flexible schedule, working hours.*

Авторська довідка:

Лапушін Сергій Олександрович – аспірант кафедри правознавства юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0324-8703>, email: asp-081-21-983@snu.edu.ua

Стаття надішла до редакції 23 жовтня 2024 року